

Beleidsplan seksualiteit

– Brede school De Jutter Vlieland –

Maart 2016

VOORWOORD

Voor u ligt het beleidsplan Seksualiteit 'Lef in de Liefde'. Het betreft hierbij een tweeledig beleid. We bespreken in dit beleidsplan onze visie en standpunten rondom lessen over seksualiteit en we behandelen ook onze visie en standpunten over de aanpak van seksuele intimidatie, agressie en geweld. In de Arbowet is sinds 1 oktober 1994 de bepaling opgenomen, dat de werkgever verplicht is om werknemers zo veel mogelijk te beschermen tegen de gevolgen van bovengenoemde vormen van ongewenst gedrag. Seksuele intimidatie, agressie en geweld doet zich voor zowel tussen leerlingen en docenten als tussen docenten onderling. In dit beleidsplan treft u aan hoe wij handelen wanneer dit ter sprake is.

INHOUD

1.	LES IN DE LIEFDE	4
1.1.	Visie seksualiteit	4
1.2.	Onze standpunten.....	5
1.3.	Invulling van ons beleid	6
1.4.	Competenties docenten	6
1.5.	En hoe nu verder?.....	6
2.	LEF IN DE LIEFDE	8
2.1.	Wat is seksueel grensoverschrijdend gedrag?.....	8
2.1.1.	IS SEKSUEEL GRENDOVERSCHRIJDEND GEDRAG HETZELFDE ALS SEKSUEEL MISBRUIK?	9
2.2.	Wat kan de school doen om seksueel grensoverschrijdend gedrag te voorkomen?.....	10
2.2.1.	WAT MOET EEN LEERKRACHT DOEN ALS EEN LEERLING OVER DE GRENS GAAT? 10	
2.2.2.	KAN EEN LEERKRACHT GEHEIMHOUDING BELOVEN?	10
2.3.	Wat te doen bij vermoedens?.....	11
• 2.4.	Meldcode Huiselijk geweld en kindermishandeling	13
2.5.	Social Media	14
	Bijlage I Mogelijke signalen voor seksueel misbruik van jongeren (13-18 jaar)...	15
	Bijlage 2 Het Vlaggensysteem	17

1. LES IN DE LIEFDE

In dit deel treft u onze visie en standpunten aan rondom de lessen waarbij seksualiteit een thema vormt. In ons onderwijscurriculum wordt seksualiteit bij diverse vakken behandeld en als thema gebruikt. Daarnaast hebben wij ook jaarlijkse evenementen die aansluiten bij dit onderwerp.

1.1. Visie seksualiteit

We willen een school zijn die leerlingen een positieve kijk op seksualiteit geeft, weerbaar maakt en waarden en normen bijbrengt, zodat zij (later) verantwoorde keuzen maken in relaties en seksualiteit.

Onder 'verantwoord' verstaan wij:

- Veilig;
- rekening houden met grenzen van de ander;
- eigen keuze in vrijheid;
- rechten van het kind: seksuele voortplanting en keuze van een partner;
- respect;
- gelijkwaardigheid;
- prettig en gewenst contact;
- voorkomen van grensoverschrijding.

Naast onze eigen visie zijn wij ook verplicht te voldoen aan de kerndoelen die op zijn gesteld vanuit het Ministerie van Onderwijs:

- **Kerdoel 43 voor onderwijs**
De leerling leert over overeenkomsten, verschillen en veranderingen in cultuur en levensbeschouwing in Nederland, leert eigen en andermans leefwijze daarmee in verband te brengen, leert de betekenis voor de samenleving te zien van respect voor elkaars opvattingen en leefwijzen, en leert respectvol om te gaan met seksualiteit en met diversiteit binnen de samenleving, waaronder seksuele diversiteit.

1.2. Onze standpunten

Onze standpunten zijn mede tot stand gekomen door de seksuele rechten. Internationaal zijn seksuele en reproductieve rechten vastgelegd in verdragen die door de meeste landen zijn ondertekend. Deze rechten sluiten aan bij de fundamentele en universele rechten van de mens en dus ook van jongeren. De belangrijkste rechten (draft WHO, 2002) van het individu zijn:

- de hoogst haalbare standaard van seksuele gezondheid inclusief toegang tot voorzieningen (anticonceptie, veilige abortus, hulp, etc.);
- toegang tot en ontvangen van informatie over seksualiteit;
- seksuele en relationele vorming;
- vrije partnerkeuze;
- respect voor lichamelijke integriteit;
- besluit om wel of niet seksueel actief te zijn;
- seksuele relaties met wederzijdse instemming;
- huwelijk met wederzijdse instemming;
- besluit om wel of niet kinderen te krijgen en wanneer;
- het nastreven van een bevredigend, veilig en plezierig seksleven.

Het verantwoord naleven van deze rechten impliceert dat iedereen de rechten van de ander respecteert. Waarom hechten wij belang aan seksuele en relationele vorming:

- Seksuele en relationele vorming draagt bij aan persoonlijke groei, een positieve seksualiteitsbeleving, en bevordert het welzijn en de seksuele gezondheid;
- Kinderen en jongeren zijn nieuwsgierig naar seksualiteit en hebben vragen over seksualiteit;
- Informele bronnen zoals ouders, leeftijdgenoten, of media spelen een belangrijke rol maar zijn niet altijd toereikend;
- Kinderen en jongeren hebben behoefte aan een duidelijk kader waarbinnen ze positieve normen en waarden kunnen ontwikkelen met respect voor diversiteit;
- Met de komst van sociale media hebben kinderen massaal toegang tot informatie over seksualiteit. De beelden en informatie over seksualiteit zijn vaak verdraaid, onevenwichtig of niet respectvol. Seksuele en relationele vorming kan deze beelden tegenspreken, corrigeren en nuanceren;

Als uitgangspunt voor de invulling van ons beleid hebben wij gebruik gemaakt van de matrix die is opgesteld door de Rutgers Stichting (zie bijlage).

In de matrix staat per leeftijdsfase welke thema's aandacht zouden moeten krijgen in de seksuele en relationele vorming. Deze thema's worden toegespitst in wat de kinderen of jongeren in de betreffende leeftijdsfase zouden moeten weten, vinden en kunnen.

1.3. Invulling van ons beleid

In het volgende schema wordt weergegeven hoe wij invulling geven aan onze standpunten en tijdens welke vakken, welke thema aanbod komt.

	Vak	Thema
	Algemeen	Homoseksualiteit
	Algemeen	Verliefd/Valentijn
	Verzorging	Zorg voor jezelf en anderen. Bewaken van grenzen
	leefstijl	Zorg voor jezelf en anderen. Bewaken van grenzen
	Biologie	Voortplanting
	Maatschappijleer	Verschillen, relaties, opvoeding, media

1.4. Competenties docenten

Om op een adequate manier seksuele en relationele vorming te geven zijn de volgende competenties relevant voor docenten:

- Creëren en bewaken van een veilig en vertrouwd leerklimaat;
- Openheid, reflectie en betrokkenheid bij het thema;
- Onderschrijven van visie en uitgangspunten;
- Visie op en kennis van zaken;
- Gevoelige thema's bespreekbaar kunnen maken;
- Signalering en opvang.

Aangezien onze docenten meerdere vakken geven en bijna allemaal te maken kunnen hebben thema's rond seksualiteit is het van groot belang dat zij begeleid worden in de ontwikkeling van hun competenties aangaande dit onderwerp. Een aandachtsfunctionaris zou hier toezicht op kunnen houden. Hier komen wij op terug bij de actiepunten.

1.5. En hoe nu verder?

De lessen zijn ingevuld maar daar blijft het natuurlijk niet bij. Er moeten nog een aantal acties ondernomen worden om ons beleid te waarborgen en ook na te streven. Er moet onder andere een sociale kaart gemaakt worden om bij seksuele problemen leerlingen te verwijzen naar hulpverlening en opvang. Eventueel kan er ook nog gekeken worden naar een gerichte methode die gebruikt kan worden bij de invulling van de lessen. Daarnaast is het ook belangrijk dat er gedragsregels opgesteld gaan worden wat wel of niet acceptabel of toelaatbaar seksueel gedrag is op school.

Actiepunten:

- Sociale kaart opstellen voor verwijzing en hulpverlening/opvang bij seksuele problemen;
- Gedragsregels opstellen rondom seksueel gedrag;
- Aanstellen van een aandachtsfunctionaris Seksualiteit.

2. LEF IN DE LIEFDE

Zoals in het begin is aangegeven, van dit beleidsplan, nemen wij ook in dit beleid op hoe wij handelen bij seksuele intimidatie, agressie en geweld.

Een school draagt zorg voor een veilig schoolklimaat en moet in staat zijn seksueel (grensoverschrijdend) gedrag tijdig te signaleren en adequaat te duiden. Niet al het seksuele gedrag is problematisch of zorgwekkend. Soms onttrekt het seksuele gedrag zich aan het gezichtsveld van de school. Denk aan online seksueel getint gedrag (sexting, grooming, cyberseks).

Als er sprake is van seksueel geweld of seksuele kindermishandeling moet de school weten wat ze kan doen (meldcode). De school heeft ook de plicht om zorg te dragen voor leerlingen die bijvoorbeeld gepest worden, te maken krijgen met ander kwetsend gedrag of seksueel misbruik.

Soms is verwijzen naar gespecialiseerde zorg noodzakelijk of melding maken bij de politie.

Voor scholen is het vaak lastig om te bepalen welk gedrag grensoverschrijdend of zorgwekkend is, en wanneer men anderen moet inschakelen. Hier komt het belang van de gedragsregels duidelijk naar voren.

Iedere leraar op school heeft een taak in het signaleren van ongewenst gedrag en het bevorderen van respectvol gedrag. Dit betreft het gedrag:

- Tussen leerlingen onderling;
- Tussen leerkracht en leerling;
- Tussen leerkrachten onderling.

2.1. Wat is seksueel grensoverschrijdend gedrag?

Seksueel grensoverschrijdend gedrag is elke vorm van seksueel gedrag dat een leerling niet wil. Dat kan verbaal, fysiek of non-verbaal zijn. Denk aan opmerkingen geven over uiterlijk en kleding, vragen naar seksuele ervaringen, seksueel getinte cadeautjes geven, gluren of iemand lastigvallen via social media. Het gaat erom dat degene die het gedrag ondergaat, dit ongewenst en onplezierig vindt.

Een handige methodiek om te bepalen of seksueel gedrag grensoverschrijdend is, en wat ook op andere scholen gebruikt wordt, is het Vlaggensysteem (zie bijlage).

Dit Vlaggensysteem deelt seksueel gedrag van leerlingen in verschillende categorieën in, van aanvaardbaar (groen) naar licht (geel) tot ernstig (rood) en zwaar (zwart) seksueel grensoverschrijdend gedrag.

In het Vlaggensysteem helpen zes criteria om te bepalen of seksueel gedrag van leerlingen al dan niet grensoverschrijdend is. Ze bieden de leerkrachten handvatten om het gedrag te

duiden en te weten hoe erop te reageren. Bij de grensoverschrijding op één van de zes criteria is er sprake van seksueel grensoverschrijdend gedrag.

De criteria zijn:

- wederzijdse toestemming (duidelijke instemming van beide partijen);
- vrijwilligheid (er is geen sprake van dwang of drang);
- gelijkwaardigheid (er zijn geen grote verschillen in leeftijd, ontwikkeling, intelligentie);
- leeftijdsadequaat (het gedrag past bij de ontwikkelleeftijd van de leerling);
- contextadequaat (het gedrag stoort niemand, de privacy wordt gerespecteerd);
- zelfrespect (het gedrag is niet zelfbeschadigend of vernederend).

2.1.1. IS SEKSUEEL GRENDOVERSCHRIJDEND GEDRAG HETZELFDE ALS SEKSUEEL MISBRUIK?

Nee, de termen zijn niet inwisselbaar.

Seksueel misbruik is zonder twijfel een vorm van seksueel grensoverschrijdend gedrag, maar niet iedere vorm van seksueel grensoverschrijdend gedrag kan als misbruik worden bestempeld. Iedere vorm van seksueel misbruik heeft één overeenkomst: **een machtsverschil tussen pleger en slachtoffer**.

Er is sprake van seksueel misbruik als:

- er geen wederzijdse toestemming is;
- het seksueel gedrag niet vrijwillig is (op de een of andere manier afgedwongen, betaald of met dreigementen of chantage verkregen);
- de partners niet gelijkwaardig genoeg zijn (het seksuele contact betreft bijvoorbeeld iemand die veel jonger is of die in een afhankelijkheidsrelatie staat, er is een lichamelijke, relationele, cognitieve of emotionele disbalans).

Als we het Vlaggensysteem (bijlage II) hanteren, is van seksueel misbruik sprake bij een rode of zwarte vlag waarbij ten minste sprake is van een van de drie hierboven genoemde criteria.

2.2. Wat kan de school doen om seksueel grensoverschrijdend gedrag te voorkomen?

Een veilig schoolklimaat is belangrijk. De school is immers verantwoordelijk voor de veiligheid van leerlingen. Er zijn verschillende manieren om dit veilige klimaat te creëren. Schoolbeleid over seksueel grensoverschrijdend gedrag zorgt ervoor dat hier op alle niveaus op dezelfde manier mee wordt omgegaan. De school zorgt voor:

- Deskundige vertrouwenspersonen die bij zijn op het gebied van normale relationele seksuele vorming en seksueel grensoverschrijdend gedrag;
- Bekendheid over wie de vertrouwenspersonen zijn, zowel naar leerlingen, ouders als personeel;
- Een beleidsplan over het omgaan met (vermoedens van) seksueel grensoverschrijdend gedrag;
- Deskundigheidsbevordering bij leerkrachten, ouders en leerlingen over normale seksuele ontwikkeling, visie en beleid op school.

2.2.1. WAT MOET EEN LEERKRACHT DOEN ALS EEN LEERLING OVER DE GRENS GAAT?

Praat erover met de betrokken leerlingen als er ongewenst seksueel gedrag wordt vertoond. Net als bij andere confrontaties zoals ruzies en pesterijen kan de school grenzen stellen aan het gedrag en kan er gewezen worden op de gedragsregels. Een docent die het lastig vindt om te reageren kan contact opnemen met een aandachtsfunctionaris of de vertrouwenspersonen.

2.2.2. KAN EEN LEERKRACHT GEHEIMHOUDING BELOVEN?

Als een leerling een leerkracht in vertrouwen neemt over wat er thuis of op school gebeurt, heeft de leerkracht misschien de neiging om dit vertrouwen te belonen door geheimhouding te beloven. **Doe dat niet!** Beter is om uit te leggen dat hij of zij niet geholpen kan worden als de situatie niet met anderen besproken kan worden. Wat de leerkracht wel kan beloven is dat er geen stappen zullen worden gezet zonder overleg met de leerling zelf. Wordt de situatie erg onveilig of gaat het misbruik door, dan moet er wat gebeuren.

2.3. Wat te doen bij vermoedens?

Bij vermoedens van seksueel grensoverschrijdend gedrag is een juiste beoordeling van de feiten van cruciaal belang. Het eerste advies luidt dan ook: blij rustig en handel nooit overhaast. Om een juiste afweging te maken, is onderstaand stroomschema samengesteld. Deze stappen kunnen de school helpen de situatie te duiden en adequaat te reageren.

1. Op school seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen jeugdigen

Stap 1: breng het gedrag in kaart

De leerkracht:

- signaleert seksueel grensoverschrijdend gedrag of seksueel misbruik;
- objectiveert en concretiseert signalen aan de hand van het Vlaggensysteem;
- stelt vast om welk gedrag het gaat en welke vlagkleur daarbij hoort en bespreekt signalen met een collega en/of de ib-er;
- registreert het incident, het proces en de vervolgstappen in het leerlingdossier

Stap 2: meld het gedrag bij de ib-er/schoolpsycholoog/orthopedagoog;

- de leerkracht en ib-er taxeren het gedrag nogmaals;
- bij grensoverschrijdend gedrag bespreken de leerkracht en ib-er de vervolgstappen;
- de leerkracht en ib-er registreren de vervolgstappen in het leerlingdossier.

Stap 3: handel naar de ernst van het gedrag;

Bij groen of eenmalig geel gedrag tussen leerlingen:

- de leerkracht bespreekt het gedrag met alle betrokken ouders en leerlingen;
- de leerkracht geeft tips en maakt desgewenst vervolgspraken met ouders en betrokken professionals.

Bij herhaald geel gedrag tussen leerlingen:

- de ib-er raadpleegt eventueel de GGD;
- de ib-er gaat samen met een collega in gesprek met de betrokken ouders en leerlingen;
- de ib-er maakt een verslag van dit gesprek;
- de ib-er registreert het incident, het proces en de vervolgstappen in het leerlingdossier.

Bij rood en zwart gedrag tussen leerlingen:

- de directie legt een draaiboek aan en raadpleegt het dossier (geschiedenis);
- de directie schakelt experts in zoals de vertrouwensinspecteur van de onderwijsinspectie, de GGD;
- de directie maakt melding;
- de directie organiseert zorg voor leerlingen en ouders;

- de directie gaat in gesprek met ouders van direct betrokken leerlingen en ouders;
- de directie stelt een indien noodzakelijk een intern vervolgonderzoek in, in overleg met de vertrouwensinspecteur van de onderwijsinspectie;
- de directie beslist naar aanleiding van het onderzoek over de opvang van betrokken leerling(en);
- de directie verzorgt indien gewenst samen met instellingen informatie voor ouders en betrokkenen uit de schoolomgeving;
- de school neemt extra veiligheidsmaatregelen.

Stap 4: bied nazorg en evalueer en maak bij rood of zwart gedrag een melding

De directie of het bestuur van de school:

- biedt nazorg voor betrokken ouders, leerlingen en leerkrachten;
- organiseert vervolginformatie, bijvoorbeeld via voorlichtingsbijeenkomsten;
- verwijst betrokkenen door naar externe hulp;
- evalueert de procedures en registreert het incident, het proces en de vervolgstappen in het leerlingdossier.

2. Op school rood of zwart seksueel grensoverschrijdend gedrag van een medewerker van school bij een leerling

Stap 1: meld het aan de directeur:

Iedere leerkracht is verplicht om een vermoeden van seksueel misbruik van een leerling onder de 18 jaar door een medewerker te melden aan de directeur van de school. Deze meldplicht geldt ook voor stagiairs, uitzendkrachten, vrijwilligers en schoonmaakpersoneel.

Stap 2: meld het aan de vertrouwensinspecteur van de onderwijsinspectie (deze beoordeelt onder andere of de school aangifte moet doen):

De school is wettelijk verplicht om een vermoeden van seksueel misbruik te melden bij de vertrouwensinspecteur van de onderwijsinspectie, ook als niet meteen duidelijk is of er sprake is van een strafbaar feit. De vertrouwensinspecteur kan de school ondersteunen en adviseren en heeft geheimhoudingsplicht bij klachten over seksueel misbruik. Hij/zij maakt met de school afspraken over de verdere stappen die moeten worden gezet en beoordeelt ook of de school aangifte moet doen.

Stap 3: informeer de ouders direct en maak melding.

De directie moet de ouders van het slachtoffer direct informeren. In dit gesprek dient het volgende aan de orde te komen:

- informatie over de concrete maatregelen die getroffen zijn;
- wie de persoon binnen school is bij wie ouders terecht kunnen met vragen;
- ruimte voor emoties;

- het dringende advies de leerling niet extra te belasten, dat wil zeggen de leerling te laten vertellen wat hij/zij uit zichzelf vertelt maar niet uit te vragen;
 - ouders wijzen op de mogelijkheid van hulpverlening en/of ondersteuning door het wijkteam en aangifte bij de politie.
- 2.4. Meldcode Huiselijk geweld en kindermishandeling

Sinds 1 juli 2013 zijn beroepskrachten verplicht een meldcode te gebruiken bij vermoedens van geweld in huiselijke kring.

Het verplichte gebruik van een meldcode staat in de wet Verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. De meldcode geldt voor de sectoren:

- gezondheidszorg;
- onderwijs;
- kinderopvang;
- maatschappelijke ondersteuning;
- jeugdhulp;
- justitie.

Iedere hulporganisatie en zelfstandige professional ontwikkelt een eigen meldcode. Daarin moeten in ieder geval de volgende 5 stappen staan:

- Stap 1: In kaart brengen van signalen;
- Stap 2: Overleggen met een collega. En eventueel raadplegen van Veilig thuis: het advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling. Of een deskundige op het gebied van letselduiding;
- Stap 3: Gesprek met de betrokkene(n);
- Stap 4: Wegen van het huiselijk geweld of de kindermishandeling. En bij twijfel altijd Veilig thuis raadplegen;
- Stap 5: Beslissen over zelf hulp organiseren of melden.

Als hulpmiddel heeft de overheid een basismodel huiselijk geweld en kindermishandeling opgesteld. Dit model gebruiken wij binnen de Jutter (zie bijlage).

Een verplichte meldcode is iets anders dan een meldplicht. Bij een meldplicht moet de professional zijn vermoeden van geweld melden bij andere instanties. Die verplichting bestaat niet bij een meldcode. De beslissing om vermoedens van huiselijk geweld wel of niet te melden, neemt de professional zelf. Het stappenplan van de meldcode biedt hierbij houvast.

De meldcode wordt met name gebruikt wanneer er sprake is van (seksueel) geweld in de thuissituatie van leerlingen.

2.5. Social Media

Binnen de Jutter hanteren wij een beleidsplan Sociale veiligheid. In dit beleidsplan is het gebruik van Social Media opgenomen. In dit beleidsplan besteden we hier ook kort aandacht.

Elk schooljaar wordt de landelijke Week van de Mediawijsheid georganiseerd. Hierin wordt o.a. het gebruik van social media, mediagebruik, internet en mobiele telefonie besproken en er worden oefeningen aangeboden waarin de leerlingen wijzer worden in het gebruik van media. De school sluit zoveel mogelijk bij deze week aan.

Een vast onderdeel is je zichtbaarheid op internet. Leerlingen weten vaak niet dat alles opgeslagen wordt op internet en altijd terug te vinden is. We bekijken profielnamen, profielfoto's en de contacten die ontstaan en hoe die ontstaan.

Communiceren via internet is voor jongeren vaak makkelijk, het is laagdrempelig en je kan je ergens achter verschuilen. Niet alleen zij doen dat maar iedereen om ons heen doet dat. Ook mensen met verkeerde intenties. Hier willen we de leerlingen voor behoeden. We willen ze leren te signaleren en te registreren. Wanneer er vraagtekens ontstaan dat ze iemand erbij vragen om mee te kijken. Dit is ook een onderdeel wat voor onze leerlingen erg lastig is.

Daarnaast heeft de Jutter regels opgesteld voor het gebruik van mobiele telefoons en tablets en daarbij de mogelijkheden die zij hebben richting social media en chatapplicaties. Deze regels zijn terug te vinden in het beleidsplan Sociale veiligheid.

Bijlage I

Mogelijke signalen voor seksueel misbruik van jongeren (13-18 jaar)

Gedrag van de jongere:

- seksualiseren van relaties
- veel losse seksuele contacten
- extreem seksueel gekleurd gedrag en taalgebruik
- sterk seksueel wervend gedrag van meisjes ten opzichte van jongens/mannen als belangrijkste vorm van contact maken
- extreem teruggetrokken en geremd seksueel gedrag
- afkeer van lichamelijk contact
- overmatig angstig
- schrik bij aanraking
- negatief lichaamsbeeld: ontevreden over, boos op of schaamte voor eigen lichaam
- negatief zelfbeeld
- kan moeilijk affectie uiten
- plotselinge terugval schoolprestaties
- concentratieproblemen
- spijbelen
- vroeg op school komen en laat weggaan en weinig of nooit afwezig zijn
- weinig relaties met leeftijdsgenoten
- niet deelnemen aan schoolse of sociale activiteiten
- zeer meegaand gedrag
- depressieve gevoelens
- zelfverwonding
- agressief gedrag

Lichamelijke signalen:

- pijn bij het lopen of zitten
- (angst voor) zwangerschap, abortus
- vermageren of dikker worden
- anorexia/boulimia
- hoofdpijn, (onder)buikpijn
- verwondingen aan genitaliën
- vaginale infecties en afscheiding
- problemen bij het plassen
- terugkerende urineweginfecties
- pijn in de bovenbenen, samengeknepen bovenbenen
- houterige motoriek (onderlichaam 'op slot')
- seksueel overdraagbare ziekten

Signalen specifiek voor slachtoffers van loverboys:

- plotselinge afwijkende normen over en een plotselinge obsessie voor seks
- plotselinge belangstelling voor bepaalde jongens, vooral voor oudere jongens
- extra sociaal wenselijk opstellen (om niet te veel op te vallen)
- weinig of steeds minder binding met thuis
- wisselt snel van emoties, is weinig flexibel, ziet niet hoe situaties kunnen veranderen
- vermoeid en vermagerd (vaak erg laat naar bed)
- verandering qua kleding, make-up, vaak erg verzorgd en uitdagend uiterlijk
- psychosomatische klachten (schreeuw om aandacht)
- zelfverwonding (verbergen of ermee te koop lopen)
- lage zelfwaardering, weinig realistisch zelfbeeld
- makkelijk beïnvloedbaar, durft/kan geen grenzen aangeven
- depressief
- drinkt, blowt, eet slecht
- veel geld of dure spullen

- extreem uitgaansgedrag
- veel op straat rondhangen: daar zijn vrienden die de leemte van thuis opvullen
- overdreven vrolijk (maskeren wat er werkelijk speelt)
- veel terugtrekken, plotselinge huilbuien, woede-uitbarstingen
- overdreven verhalen vertellen: stoer doen, zoeken naar aandacht
- op verschillende plekken totaal ander gedrag vertonen (verschillende werelden)
- onregelmatig schoolbezoek: andere bezigheden, is te moe
- thuis veel problemen
- vertoont wegloupgedrag

Bijlage 2

Het Vlaggensysteem

Het Vlaggensysteem geeft antwoord op de vraag hoe men pedagogisch moet omgaan met seksueel (grensoverschrijdend) gedrag van jeugdigen. Het Vlaggensysteem is ontwikkeld door het Vlaams expertisecentrum voor seksuele gezondheid Sensoa in samenwerking met Movisie, het Nederlandse kennisinstituut voor maatschappelijke ontwikkeling. De methodiek gaat uit van een zestal criteria voor seksueel gezond en seksueel grensoverschrijdend gedrag. Zes criteria helpen te bepalen of seksueel gedrag van jeugdigen al dan niet grensoverschrijdend is en bieden een professionaal handvatten om het gedrag te duiden en te weten hoe erop te reageren.

De criteria zijn:

1. wederzijdse toestemming (duidelijke instemming van beide partijen)
2. vrijwilligheid (er is geen sprake van dwang of drang)
3. gelijkwaardigheid (er zijn geen grote verschillen in leeftijd, ontwikkeling, intelligentie)
4. leeftijdsadequaat (het gedrag past bij de ontwikkelingsleeftijd van een jeugdige)
5. context adequaat (het gedrag stoort niemand, de privacy wordt gerespecteerd)
6. zelfrespect (het gedrag is niet zelfbeschadigend of vernederend)

Er kan sprake zijn van seksueel grensoverschrijdend gedrag als slechts één van deze criteria niet aanwezig is. Het Vlaggensysteem zet deze criteria op een rij, bouwt per criterium een gradatie in en koppelt dit aan een gekleurde vlag.

- de **groene** vlag staat voor gezond seksueel gedrag

- de **gele** vlag staat voor licht seksueel grensoverschrijdend gedrag
- de **rode** vlag heeft betrekking op ernstig seksueel grensoverschrijdend gedrag
- de **zwarte** vlag heeft betrekking op zwaar seksueel grensoverschrijdend gedrag

Bij elk type gedrag (groen, geel, rood, zwart) hoort een aangepaste reactie. Naargelang de kleur van de vlag, zal de pedagogische reactie anders zijn. Bij een groene vlag wordt er niet of positief gereageerd, bij een gele vlag wordt er gewaarschuwd of begrensd, bij een rode vlag gaat men verbieden en bij een zwarte vlag straffen of ingrijpen. De bedoeling is dat groen seksueel gedrag ruimte kan krijgen en dat men binnen het team tot een betere afstemming kan komen over de pedagogische lijn die gevolgd wordt. Het Vlaggensysteem kan tevens een hulpmiddel zijn om neutraler en objectiever over seksueel gedrag van jeugdigen te communiceren. Ook in het praten met ouders kan het Vlaggensysteem als uitgangspunt worden genomen.

In het boek over het Vlaggensysteem worden naast de handleiding een aantal tekeningen gepresenteerd die gekoppeld zijn aan de methodiek van het Vlaggensysteem. Deze tekeningen helpen bij het concretiseren van de pedagogische interventie. De tekeningen geven een veertigtal situaties weer van jeugdigen betrokken bij seksueel (grensoverschrijdend) gedrag. Bij elke tekening kan men beoordelen of het seksueel gedrag al dan niet grensoverschrijdend is en waarom. De criteria om het gedrag objectief te kunnen plaatsen worden besproken en er wordt achtergrondinformatie verstrekt. Bij dit boek hoort ook een cd-rom met daarop de tekeningen, een uitgebreide normatieve lijst van seksuele gedragingen en hand-outs voor de methodieken.

Vlaggensysteem, Praten met kinderen en jongeren over seks en seksueel grensoverschrijdend

Gedrag

Auteurs: Erika Frans en Thierry Franck, Sensoa en Garant

Uitgevers. Movisie ontwikkelde ook een training om te leren werken met het Vlaggensysteem.

Te bestellen via de boekhandel of via de site van Movisie: www.movisie.nl.

Bijlage 3

Basismodel stappenplan meldcode

